

16627

ԱՐԳՍՐ Ն. ՍԱՆԱՅԷԼԵԱՆ

ԹՈՒԹՈՎԱՆՔՆԵՐ

ԻՆՏԵՆՍԻՎԻՐ ԵՎ ԹԱՐԳԻՄԱՆԱԶՈՅ
ԴՅՐԹՈՒՄՆԵՐ

ՄԱՐԶՈՒՄՆ
ՏՊԱԳՐ. ՆԵՐՍՈ - ՍՐՎՊԵԱՆ

1910

291.99

V-16

ԹՈՒԹՈՎԱՆՔՆԵՐ

891.99
Ս-16

uv

ԱՐԳԱՐ Ն. ՍԱՀԱԲԵԼԵԱՆ

ԹՈԹՈՎԱՆՔՆԵՐ

ԻՆՔՆԱԳԻՐ ԷՆ ԹԱՐԳՄԱՆԱԾՈՅ
ԳԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐ

5495
1001

ՄԱՐԶՈՒԱՆ

ՏՊԱԳՐ. ՆԵՐՍՕ-ՍՐԱԿԵԱՆ

1910

2003

Ա. Ն. Սաղաթէլեանին

Վրնիս երկինքի հուրներովն ազաւ
Մանուկի անմեղ բոբովումդ նախկին
Հազիւ քէ փրքքաւ գեղովն հարազաւ
Թօռնեց անսանձ Հովն Գազանի Կիրին:

Ու մասդաւ հայեացքդ շուրջդ երբ յածեցաւ,
Հօր գուրգուրանքին, գորովին համար,
Տեսա՛ւ դառնօրէն հո՛ն անլուր մի ցաւ,
Երկունքի այդ ցաւն վրեժին եր մայր...:

Լոկ վրսակ ու սար եւ դաւժ չէին որ
Ըզենդ դիւքեցին. խօ՛ւ երգն հովերու
Քեզի մրմնջեց զխտուր բաղդ մը նոր.—
Որք պանդուխտի երգն, քու տունդ հեռու:

Այդ նրժոյեհ. բաստիդ համակ անգիտակ,
Մանկան սեր, կարօտ երգեցիր դարձեալ,
Մինչեւ ուռնացաւ Նոր Մարդն լանջփող սակ,
Որ կը դարբնուէր ցաւերդ անցեալ:

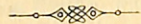
Այժմ սրբութեան պէս պահե՛ քու անմեղ,
Պարզ բոբովումներդ «նախընծայ», սիրուն.
Ապագայի վառ այգին՝ ամեն հեղ
Դարձի՛ր անցեալի այդ հին յուշերուն:

Լ . Լ .

ԹՈԹՈՎԱՆՔՆԵՐ

ԻՆՔՆԱԳԻՐ ԿԵՐԹՈՒՄՆԵՐ

ԻՄ ԹՈԹՈՎԱՆՔՆԵՐՈՒ

Իմ մանուկի թրթուսնե՛րս առաջին
Այժմ Անցեալի անդունդին շուրջ կը թռչին:
Ծնողքիս համար ուխիներեն ստրաշէկ,
Ու հոգեւորի թունդ ճառերեն՝ քանկարժեք
Իմ նայալնձայ թրթուսնե՛րս հընօրեայ
Յիշատակի հետք չեն թողած միտքիս վրայ:

Իր մշխասով բիրտ Ասրուպեն(*) անընկճել՝
 Օր մ'ալ յսնկաւրժ կրտեց ծնողիս կեանքին քել .
 Ու ես անխորձ, անհրախան, դողդոջուն՝
 Մնացի շրվոթ, քախտ, ակզոր՝ գերք թըռչուն,
 Զիս չք լըսեց միա՛յն ծերուկ Լախեզիս՝
 Թոթովանքին հեռ մըշածոք արցունքիս :

Յեռոյ գերեց բնութիւնն, ըսաւ զիս գիւնով՝
 Խորհրդաւոր իր բիւր ձեռովն ու ձայնով:
 Կարօտակեզ, սիրելագունիկ ե՛ս մի որք՝
 Երկինք, լըճակ, լուսին, արեւ հըրաքորք,
 Դէտ ու ծաղիկ, աղբիւր, պուրակ ու մարգեր
 Ըրի հայր մայր, եղբայր ու փոյր եւ ընկեր.

Ու կըցկրտուր բառերով ես շա՛տ կանուխ
 Դիւքանքն,՝ անոնց թոթովեցի սրտաքն՝իս . . .:

Պատանիի հրայրֆոտ օրերն երբ հասան,
 Այդ հոգեգրաւ տեսչներէն այրագան՝
 Կուպիսն իր ֆով մերք զիս կ'ստուեր հապըշտայ,
 Ու կը գգայի սիրս սիրսիսանձ, հըրաւտայ .
 Անոր Գեղի Խորանիկն սակ լուսապերձ
 Թոթովեցի սիրոյ բառեր՝ ցերեւ, ըստեղծ:

Բայց պաշտելի, անքաղղ Յեղիս երակէն
 Երբ արիւնի կարմիր յորձներ կը ժայթփեն,
 Ա՛յ այն ասէն մոռցած սերերս հիկն, ամէն,
 Մինչ ուժգին զարկ կուտար սիրսիս Մելպոմէն,
 Թոթովեցի իմ անմահ Մօրս հիկնաւուրց
 Վրեժն ու զայրոյթ, արիւնն ու սուգ, փառքն ու ֆուրձ:

(*) Դիցարանական անուններու համար տե՛ս հասորիկին վերջը:

Արցունք, դիւքանք, սեր ու վրեժ միացան
 Կազմելո՛ւ իմ թոթովանքիս ծիածան :
 Եւ ես անա՛ թողած կասկած ու վարակ,
 Կեանքիս անպէն կը պարզեմ նոր, երիւնդանգ,
 Աղօսաշող, սիրսիս երկնած ծիածան,
 Փոքր ու թերի այս Արպունովս անընչան:

Արդ այս պատկեր, թոթովանքիս այս նընոյշ
 Իցի՛ւ դիտուեր, իցի՛ւ ըղար մըշտայուշ :

19 Մայիս 1910
 Ամաթուխ Գողէն
 Մարգուան

Ա. Ն. Ա.

ԵՐԿՈՒ ՔՆԱՐ

Մեծ Ադէսին յայտրդական սեւ շուրեր՝
Հին իրնարիս կուրծքին վրայ՝ նըրբաշար,
Տրիս իրենց գո՛ւն արձագանգ յաւերերէր,
Երբ ամեն հայ արիւն-արցունք լոկ կու շար:

Հին իրնարիս կուրծքին վրայ նըրբաշար
Այդ սեւ շուրեր քօնի հանգոյն տեղացին.
Ու անուշներս ու երագներս իմ դաշար՝
Միանաւուն՝ զիս քողոցին առանձին:

Այդ սեւ շուրեր քօնի հանգոյն տեղացին.
Փրշրուեցաւ իրնարիս աչ վաղեմի.
Նսեւ ֆոխս հեռո՛ւ փախսն այգածին
Յոյսերըս որք, լրճուած իդներս մի առ մի:

Փրշրուեցա՛ւ իրնարիս աչ վաղեմի,
Պատանեկան հին օրերուս այն իրնա՛ր.
Երգը կերպե՛ր հուրի՛, սուրի՛, արիւնի՛,
Ու գայն գոռա՛ր, իրեն եղաւ անհրնա՛ր:

Պատանեկան հին օրերուս այն իրնար
Դարձաւ փոշի՛, զոր ցրունեցի հովերուն.
Ու տեսայ որ մօտք սիրսիս կը քրքուար
Իրնա՛ր մը նոր՝ փոխան հինին կերկերն:

ՆՈՐԱԿԵՐՏ ՋՈՒԹԱԿԷ՛. . .

ՆՈՐԱՏԻ ՄԱՐՏԻԿԻՆ

Այսօր ես նորեկ
Հաճ Դրիպներեկ
Անկոխ անստի՛
Ասադ՝ փոխ առի:
Չեղճարմիս ջոխսալ՝
Ծիկեցի ջուրակ,
Նոճիկ տոլուն՝
Երդումիս հանգոյն . . .
Ընտելի աղեղ
Մախանֆս իմ անեղ . . .
Անոր ձիգ քելեր
Վրեժեկ եմ խըլեր.
Եւ օղի փոխան՝
Խորքն իր կը տեղան
Դաշուկ, Ջայրոյք, Հեռ՝
Հըրցա՛յք, քոցանե՛ր . . .
Խեժի տեղ նըսեմ
Արիւն կը քրքեմ . . .
Չայն զոյնով բոսոր
Ներկեցի այսօր . . .
Վըրան շողափա՛ն
Կայ արցունֆս կապար...

Ու ան ձեռքիս սալ՝
Հըրացրֆոս ու սաֆ
Յոյգներս կըրակի
Պիտի ռազմերգե՛ . . .
Երգերն պիտի յորդին
Նըսան կարկուտին,
Կամ ինչպիսի գընդակ՝
Հայրուկին զիսակ . . .
Կուրծքին կը փըրքի
Չե քե մեղեդի՛
Յուզող, անդորրիկ,
Հասպա՛... փոքորիկ . . . :
Ընկերս հեռացա՛ն . . .
— Ուսըս Հըրացան —
Ուսած իմ ջուրակ
Ա՛յ պե՛տք ե շիսակ
Ես ա՛յն տեղ փոքա՛մ՝
Ուրկի արդ տարա՛մ
Բայց բոսոյգ ձայներ
Կ՛ուղղեն հըրաւե՛ր . . .
Մարտիկ՝ . . . նորընձայ,
Ե՛, ... ես ոչացա՛յ . . . :

ԿԱՐՈՏԷ

(Հնչեալ)

Եւր միսքիս մեջ յիշատակի աշիֆներ
Կը բարձրանան, կը վեհեցին, կը ծրփան՝
Սիրքս յայնժամ աշեւս հանգիստ չի գրկներ,
Ու ծովի պէս կը փոթորկի անխափան:

Ու այդ անեւս փոթորկումին ժամանակ
Իւր շունչը տաք կը զգացրնէ վերքսին
Կարօտի հովն յանկարծածին, ջրհառանակ.
Եւ քըռյուններն իմ հըրճումսքիս կ'անհետին:

Ու սիրքիս մեջ՝ մօրքս յուշիկն ցաւաշի,
Կարօտսիս հովին շունչն եւր ծաւաշի,
Արցունք-ցօղեր խափոյն կ'այցեն երեսիս:

Ուրախութեանս ու շագերտս մասնակից.
Քանի՜ անգամ ես լըսած եմ քո կըսկիծ.—
Անուշ մա'յր իմ, քո՛ւ կարօտ հո'ւր կ'այրի՛ գիս:

ԱՐԵՆԱԾԻՆ ԱՅԳԷ

Ծարս'ւն ուներ խուժա'ն մը շառ հա'յ արիւնի
Ծիրակի.

Ծարս'ւն ուներ եւ արգաւանդ հողը բարի
Յորդ ջուրի.

Սակացն երկինք չը կասարեց հողին տուրք հայց,
Խո'ւշ մընաց.

Իսկ քիտ խուժանն, վայրի գագաւն՝ մոլեգնախանձ
Ու անասն՝

Մեր Մայր Երկիրն հայ արիւնով հիր ու անմեղ,
Զերդ հեղեղ,

Ո'ւն, ոռոգեց անգըրթօրէն՝ անարգ, դաժան
Այդ խուժան:

Սովը շատնեց ըսկըսեր եր իր ժըրաջան
Լա՛յն շըրջան.

Յանկարծ հեռուէն նըշմարեց որ զինք կը կանչեն
Ընդմեջէն

Բոցին, մոխին, զընդակներու հոծ, վայրագին
Տարափին:

Առ այսպէս Սոյն Անաստուէն զընաց պրտի
 Զիկն ու բի
 Հորիզոններն Կիկիկոյ, ուրեղ իրեն
 Մըտերօրեկ
 Ընկեր եղան ճորեկ հիւրեր՝ անախընկալ
 Աւեկէն ալ:
 Առ Սոյն ու Հո՛ւր, Աւե՛րն ու Մա՛հ, Բըռնաբարո՛ւն
 Անդադրում,
 Զա՛րդ ու Թաթա՛ն՝ հո՛ն քեռանցով՝ բըռնեցին պար
 Վայրապար.
 Առ աղեհեր Հայկի արիւնն հոսեց ճորեկ
 Ուղիսօրեկ.
 Անտառներու հոռիք ծառերն հընադարեան
 Սարսէցան:
 Լեռան ահեղ, սեգ գագաններն իսկ մեծածայն
 Շա՛ս վախցան.
 Ծովը ըզգաց մեծ ծանրութիւն մը իր հըսկայ
 Կուրծփն վրայ.
 Ծընակներուն ծոցին մէջ տեղ չը մընաց ա՛ղ,
 Ուր դարձեալ
 Վարդ, երիցով, ծառ ու ծաղիկ վերածաղիկն
 Յընծագին.
 Լեռը՝ շարխան՝ լընան լընաց ջուրով կարմիր
 Լայն շանջին իր.
 Եղան անծիր սա մարմանդներն կոյս, անընթան՝
 Գերեզման,
 Իսկ զեփիւռներն եղերանայր կառ ֆահանայ
 Մըշակայ:
 Ողբ ու շաջօն, բըռնառութիւն, լեռնակոտակ
 Խի՛ս դիակ.

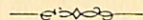
Ծի՛ց ու կերկե՛ր, հոյե՛ն, սարսա՛փ, իրարանցո՛ւն
 Անպատում.
 Բըռնաբարեան հե՛տ՝ երկիկն անգո՛ւր, ու սի՛ւր մարդեր
 Անտարեր:
 «Ա՛հ, ո՛ւր փախչինք. ա՛ղ ի՞նչ ընենք. կեանք չենք ուզեր,
 Քանի՛ մեր
 «Սիրեղիներն հաւաքաբար մահը տարաւ
 Անխուռ
 «Այո՛, մե՛նք ալ կ'ուզենք մեռնիկ, ալ մահն հեռի՛
 Կը բըռնի . . .»
 Հե՛ք մընացորդն՝ իր խո՛ր վիշտո՛վը անաւոր,
 Վիրաւոր.
 Հիմա անտուն. քաջառայած, մերկ, անօրի
 Կը պրտտի.
 Առ վարանո՛ս. ուղեկորոյս՝ դեռ կը տեսնե՛
 Հո՛ւրն դրժնե.
 Ամենուրեք արի՛ւն, արցո՛ւնք ու աւերա՛կ՝
 Տըխրունակ.
 Առ մընացորդն այս սրբազե՛րծ՝ յուսս, զրկար
 Յաւ ըզգար.
 Իր արցունքներն ալ առընթեր մեծ Եղեռնիկն
 Կը մեռնին.
 Առ ան ճարհաս՝ օտար կրօնի, օտար ազգի
 Փանախ՝
 Բիւր դուռներուն կ'երկընցընե՛ իր քոյր քեւեր
 Կարեւիւր.
 Եւ կը սպասե՛. եւ կը յուսա՛յ ուժ, օգնութիւն
 Ապարդիւն:

★
★

Ո՛վ Մընացորդ մեր պաշտելի, մոռցա՛ր թէ կան
Դեռ ա՛յնքան
Ազնի՛ւ հայեր, քաջ, անձնուրաց, որ անխաբիս
Ուշադիր
Բռւ Մեծ Յաւիդ, որ իրենց ալ ցաւն է նաւն
Արդարեւ,
Կ՛ուղղեն իրենց աչքն ու բազուն, սիրս փոքորկած
Անկասկած.
Բռւ Յաւիդ մեջ աննախընթաց, մոռցա՛ր թէ մեկ
Քեզ մօտ եմ.
Ուրեմն մեզի՛, մեզի՛ դարձիր. նայե՛ հեռո՛ւն,
Այդ արիւն
Ու այդ բոցեր արշաղոյսն են փառ, շողազին
Նոր Այգին:

ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԸ

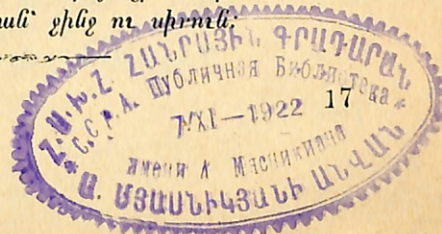
Սըրահը միտքիս յիշատակներ թիւր
Հոծ թախիծի հետ յաճախ կ'այցելեն,
Ծընած վաղեմի, մըշտոս Անցեալէն.
Բայց անոնի շուտով կը փակցին՝ գերդ հիւր:

Այդ ամենուն մեջ հա՛ս մը կայ միայն,
Որ չի հեռանար միտքիս մէկ խորշէն,
Թեւ խորհուրդներ, հոգեր զայն ճընշեն.
Անցած ճոխ կեանքի յիշատակ չէ ան:

Յիշատակն այդ միջոց քա՛ւրճ է ու ցաւո՛ս.
Կը խըսացընէ կարօտի շոգին,
Ու կ'երկնէ նաւն անպը ա՛ ցունքին,
Որով կը մըքնէ՛ հոգիիս աւօս:

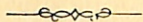
Ան՝ արեւմտի յետին պահերուն
Վե՛րբ առկայծող, մեղանուշ ու հիւր
Յոյժին նըման է. տակայն չի մարիր.—
Մօրս յիշատակն է ան՝ ջինջ ու սիրուն:

1001
5496

ԱՅԳԵՐԳ

Ի՞նչ անուշ է ցորեկին
Այս գողցրիկ պահին առափին :
Զրարքութիւն սարեւեն
Կը ծաւալի մեղեւորեն :

Առաւօտ է . կը խօսին
Հով ու քրոջուն միասին .
Վրժակներուն, շինին հետ,
Ու ծաղիկին՝ հոստետս :

Բընութիւնն ալ անվրդով,
Ուրախ . հանդարտ, քսւր միտով,
Կ'ըզայ հովին ունկընդիր,
Ամեն ձայնի անխրսիր :

Կը ծիծաղի վարդ առտուն .
Կը խայտայ Մայր-բընութիւն,
Ու կ'արբշտի ապաքեն
Ծաղիկներու քունումնէն :

Ես՝ զարթոնի այս պահին,
Մոռած գործերս, ցաւերս հին .
Այս առջւառն հեշտանքին
Հաւը կ'առնեմ հեշտ, անգին :

Կ'երբաւ այցել ձոր, քրդոր .
Եւ կը մընամ ես անդոր ,
Թընքիւրի մեջ՝ անկենդան .
Լանջին վրայ Բընութեան :

Յետոյ կը գգամ նոր աշխոյժ ,
Նոր կեանք հազած ու նոր ոյժ .
Լեցուած սիրտս քաց անօր
Ներշնչմունքով անմաւօր :

Ու կազդուրում , հիացիկ՝
Նորէն կու գամ իմ խըցիկ ,
Ու կը մըսնեմ անկէ ներս՝
Զրարք , յօծար , ժրպտեալ :

ԳՈՒԹԻՆ ԶԱՅՆԸ

Mlle. Marie Zeng ին

Ես մարդերէն շա՛ս կանուխ

Աստուծոյ

Հըսխայ Սիրին խորիկն ծընայ անբախանց.

Իմ ծընունդիս երկունքին

Անօրինակ ցաւ մ'ունեցաւ Հայր Աստուած,

Յաւ մը խորն' լնկ, ցաւ մը անհաս եւ անպատմ, ցաւ մը սուրբ:

Իմ Ծընունդիս անմիջապէս յաջորդեց,

Ամենակալ Առաքիլին դէմքին վրայ լուսաշող,

Բորք Խընծիդի շառայ մը լնոր, հըրացայս,

Ու Դիւքանքի նաճանց մը լնուրք, այգածին,

Վարդ կարմիր մը Գեղեցկութեան, Խայսանքի.

Իր հայրախան դէմքն ախօսեց երկնայնի

Հեշտ, փառայեղ ծիածան

Տուայսանքի, գերեկրային սուրբ Ծիծաղի ու Յոյզի...

Ու Անոր զոյգ բոց աչերէն աշամանդ

Իմ լուսանած ու սիրաշող Մարմինիս վրայ կաթեցան՝

Իր գորովին ու հիսակին պերճաբարբառ յայտարար՝

Արտաւոքի երկու վրձիս, ջիկց կայրակներ նախընծայ...

Ու Տեր Աստուած, Նորածինին, իմ Տեսիլիս պան մ'արբշխ՝

Իր Կեանքին մե՛ջը անըստիգը ու հիմաւորց, փառապանծ,

Առջի անգամն ըլլալով,

Անհունապէս ու իսկապէս հրապարս ըզգաց ինքզինիք.

Ան որ անծիր, գեղահըրաշ ու աշուր Տիեզերքն եր ըստեղծած.
Մոռցաւ անբող, քիչ առջի ցաւն երկունքին...:

Իրեն պնկիս կը բըռեր

Թե բովանդակ, մեծ Բնութիւնն քերի եր,

Ու այդ քերին ըսցուած եր,

Այդ դարաւոր հին հանգընին ա՛յ լուծուած եր ա՛յն օրն իսկ,

Իմ Ծընունդիս ճիշտ յետոյ...:

Այսպէս Աստուած ծընողք, զայնակ ու ըսքնեռ եղաւ Ինձ.

Երկնքը պերճ, զայնասարած. զարդարուն,

Եղաւ Ինձի աստուածախերս, նախապատաստ օրօրան.

Անընդհատ, միջոցին ծոց բաւարդ

Բիւր, անհամար աշխարհներու ձայնը հընկեց տխանցիս՝

Երկարօրէն ու անձանձոյթ. օրրեղ մ'անո՛ւշ, ներդաշնակ:

Հրեշտակներու հետ նաեւ

Ասոյ ու լուսին ու արեւներ. մայրակ,

Իրենց գոյզիկն ու փափկահունց մեղեդիներն փայտաշող

Ամենքը մեկ, Ինձի՛, Ինձի՛ նըրիրեցին միաստեղ:

Ծառ ու ծաղիկ, այլեր ու գետ ու լիճեր՝

Խընդապարտոյ՝ Իմ Ծընունդըս օրեցին...:

Եւ Ե՛ս անոնց ճըշի Հընայք, Զեւ, Գոյն ու Բոյր կախարդիլ,

Որով յարէ ցանացին

Իմ մանրանկար, Իմ պարզ Պատկերս ցուցունեղ.

Ու եղան Ինձ հաւասարիմ, յօժար ծառայ, հրապարս:

Օր մը սակացն, երբու աշխարհ կը ցընծար՝

Նորոգ կեանքով մը գեղուն,

Ու Մարդը լոկ Տառապանքի ենքախայ՝

Յուստ կու շար անդադրուն,

Աստուած տեսաւ անոր արցո՛ւնքը առաս,

Ու Զիւ ընտեց Իրեն իբրեւ արժանաւոր փոխանորդ,

11
Ու Ես եկայ, Զիս զըփողիկն հընագանդ, [պաշտօնով:
Լաց ու կոծի, ողբ ու սուգի վերջ մը սարու նըխրական

Ուսիս դո՛ւք արդ. ամենից ալ,
Իմ սրտաբռնիս, Իմ սիրաբռնիս Զայնիս եղի՛ք ուշայիւր. —
Երկար, մըշտոս դարեւոյ
Խորհրդաւոր վարագոյրիկն ետեւէն,
Ու զըժընդակ ու զըժուարիկն, մերք աստղագարդ, ծաղիկանիւս
Ուղիներէ ճակատաքաւ ու անյողոյղոյ ձեզի կու գաւ Ես
Լուսաւորի պարեւոյ [այսօր:
Մեջէ անցայ հասցըշտայ...:
Այցեղեցի ամէն տեղ,
Բայց ամէնէն աւելի
Արիւններու, քըշուստութեան ու մոխիրի, արցունքի
Ու խեղճերու Ես բաղձացի՛ մօտ երթալ...:
Բայց աւա՛ղ որ իջերը Զիս, իբրեւ հիւր,
Իբրեւ ընկեր կամ բարեկամ փախափեցան ընդունիլ.
Ես կ'ուզեի սիրեւեմ ընել քընակախայր, օրեւան,
Բայց խիստ շատեր, Զիս մերժեցին. Ինձմէ հեռու ապրեցան.
Ու Իմ որոշ բացակաս
Պատճառ դարձաւ որ մարդիկուքի՛ւնը զըժբաղդ
Հեծե՛ք, հեծե՛ք յուսակըսուր, անմըխիքսար ու շրիթք ...:

Քայլերուս տակ կը սարածուին Անդաստաններ Բարիքի.
Ու Իմ անցած ճամբաներէս կոշ, խոտան,
Կը ձեւանան Գոհ Կեանքերու մըշտադար Բարեկաններ.
Իմ Այգերէս Սիրոյ, Խանդի անաստ,
Ականակիս ու չը ցաւքոյ աղբերակներ կը ծորին...:
Ու Ես տարեր, շա՛տ կերպերով կը յայտնուիմ մարդոց մէջ,
Մերք Սուր կ'ըլլան, մերք Գիտութիւն կը ջախքեն.

Կ'ըլլան Յորդոր, Յոյզ ու Մըրրիկ, Հաց ու Հանդերձ ու Անդորր.
Ինքնամոռաց ու այրասէր Կեանքերու մէջ կ'ըլլան, այո՛ւ, Նըխ-
րում.

Մաքնուր ու պարզ Սիրեւեմն ալ, տուրք ժրպիտէ կերպրած
Հաւելիկն մէջ կը ցոլան բացայայտ...:
Ես կուսական շանջերու
Փողոյողեցե՛ք ու հագուագիտ զարդակիկն եւ զրուսից:
Օգտամատոյց ու անձնուրաց, նըշանաւոր մեծ Մարդեր
Աղօտ Նըխարս յաջողեցան զըժեղ շոյ.
Եւ իրաւաւք Զիս կոչեցին հե՛ք քըշուստիկն այցի եղող Հըրեշ-
Ու Հաւասքի եւ Յոյսի Քոյր անբաժան, [տակ,
Կամ երկիւկիկն յուշիկ իջնող մարգարտախայր, անբիծ յող...:
Ես ծեր, բայց միշտ երիտասարդ, առողջ եմ,
Յաւերժօրէն անմըխանդ...:
Դեռ չե՛ք լքեր դո՛ւք Իմ Զայնիս երկարածից արձագանգ.
Ու մինչեւ ե՛րբ պիտի քողոյք Զիս բաժնըւած, տարագիր...:
Ես ուղղակի ու ինքնակամ ու փութապէս այսօր ձեզի եկեր եմ.
Աւսումոյ Գեղն ու Անոր Դրօշն եւ Հըրեշտակի ձայն ունիմ.
Արդարութիւնն իր ձեռքը Ինձ տրած է.
Ձեզ ամենից ալ Ե՛ս, այո՛ւ Ես չո՛ւս, անմոլոր, անխրքի՛ր
Կընեմ տակի ու հասցընել տըջանկութեան այն Եղեմ:
Երբ ընդունիք Զիս ձեր Սիրտի խորքիկն մէջ,
Եւ Ես տընեմ ձեր Կեանքիկն,
Ա՛հ, Գիտցե՛ք որ այն ասեմ
Ձեր Կեանքիկն հետ, Այսարի պիտի փոխակերպուի, նորագոյն:
Ուրիշ յարմար ու երկնակոյց անուն մըն ալ ունիմ Ես.
Ուրով դո՛ւք Զիս պիտի ճանչնաք անկէ ետք.
Այդ փաղեմի ու սըրբազան, չը գործածուած Անունն է
ԻՐԱՆԻՆԻՔ:

ԼՈՒՍՆԱԿԻՆ ՀԵՏ . . .

Բեզի՛ կը սպասեմ, շուփ՛ն, շո՛ւս եկուր .
Ինչո՛ւ կ'ուշանաս, ո՛հ, ինչո՛ւ՝ ասանկ .
Տարածե դարձեալ քեւերդ չմոռ ,
Ու քող քո դեմքդ իջնե՛ յոյս—հոսանի՛ :

Ասդերք շատնց երած եմ արդեւ ,
Ու իրեկց կապոյտ, շայն ֆոյիկն մէջեւ
Աղուոր աշուկնին անդուլ կը փրփրեն .
Հոգիիս խորքն ալ ձայներ կը հընչեն...:

Խոցքս հանդա՛ւրս է. մարդ չը կայ քընաւ .
Ներս աճապարե պատահաններեն .
Բա՛ց գիրիկդ փափուկ. ես կ'ուզեմ անձկաւ՝
Պահ մը հոն նետուած՝ երազե՛լ նորեն...:

Վերջապէս եխա՛ր բաղդակից շուսնակ,
Դուն ալ ինծի պէս շրջիկ, առանձին ,
Զիս չը քողոցիւր կառօն՛վ, միմա՛կ .
Երբ կ'ըղծայի քո յաւեցող դարձիկ :

Բայց ըսե՛ , ինչո՛ւ դեմքդ՝ արծաթի՝
Կարմիրով ներկուն կ'երեւի այսօր .
Ու ճաճանցներեդ կարծես կը կաթի՛
Լոյծ , արիւնեանց հեղուկ մը քստո՛ր . . . :

Ա՛, դուն հոս եկար, ես կը հասկընամ ,
Տըխուր թւերով քեռնաւոր, շուփ՛ն,
Ճառագայթներդ ալ՝ ջերմ ու անխընամ
Իրեկց գոյնով ինձ որո՛շ կը խօսին . . . :

Օ՛, ծեր Տաւրոսի կասարեւն տեսն
Այժերդ՝ զարմացմամբ՝ քո՛ց , արի՛ւն համակ .
Հո՛ն վերջերն հիմա քրժիկ , բաշատան՝
Կան ալ որ ջուկին տուն, յոյս, կամ վերմակ . . . :

Դուն ա՛յն տեղ փութա՛. երբեք մի՛ խիբար .
Պահե՛ Մընացորդն . այժմ ֆեզի աշակ .
Եղիր բարեխաւ , ծընողք , մըխիբար .
Որքուկ հալիւսներն մեծցո՛ւր մանաւանդ :

Դոզը դաշտերու՝ իբր վայրի զագան ,
Դեղով եւ ուժով աճի՛ն , մեծնա՛ն քո՛դ .
Գիշերեն՝ աւելիս, ժայռեն՝ անասան ,
Մոռցած Ցաւը հիւն, Տառապանքն ու Դող . . . :

Դաշիւք քո՛դ դրնեն մութին եւ ֆեզ հետ :
Շողփիդ պէս անքիծ , արագ գերդ հովեր,
Անտառ, ձոր ու դաշտ ըրած արահետ՝
Դիմեն հո՛ն, ուրիշ կուզայ հըրաւե ր . . . :

Հըպունը շողփի՝ կարմիր ու ջերմին ,
Մեջքս արքընցուց Առիւծն անխընակ՝
Բռուն Աւերաբեան , բոցազէս Վրեժին . . .
Բայց դուն կ'ուշանա՛ս . . . խընդրեմ ա՛լ զընա՛ . . . :

Ս Ի Ր Ե Ր Գ

Հոծ անպերու հերձֆե մ'անա'
Բոց արեւու շեղ մեկ նրշմար
Ճաճանչանիւ՝ դ՛ւրս կը սուրայ .
Ու անձրեղիս քարւ, անհամար,
Կաթիլներն աչ ծառերուն վրայ,
Այդ ուկեճոյ նայուածքին սակ՝
Ձերւ, արփածիս ու հրաւիտ,
Կարծես անկախ, լուսափայլ
Աւսդեր կ'ըլլան նրշուշար . . . :

Հոգիս երկինք. կը քնածեմ
Հոն Կասկածի անպեր դժնեկ .
Անձրեղն անդուշ անոնց ծոցին
Սիրքս Գաշփն վրայ կ'իջնեկ .
Արցունք — անձրեղն է ան, ու դ՛ւրս
Կու գայ ուրիշ իմ աչքերու .
Այդ կաթիլներն քարքիշեալ վա՛ր,
Աղուն՝, քո մեկ նայուածքի սակ՝
Ձերւ, արփածիս ու փրաւիտ,
Կարծես անկախ, լուսափայլ
Աւսդեր կ'ըլլան նրշուշար . . . :

ՅՄՐԱՆ ՂԵՐՋԱԼՈՅՍԻՆ ԳԷԾ...

Ո՛վ մայր-երկիր, այսօր ինչո՞ւ այսփան պարզ,
Բայց առիկֆնող ու հիասփանց կ'երեւիս .
Քեզի հանդեպ սաժած սիրոյս, գորովիս
Դուն քառի կուսաւ, իբրեւ հուրի կաւ նոր հարս :

Ու կը դիտեմ քեզ ժամերն՝, անձանձիր .
Սիրքս քեզ միշտ ա՛յսպէս տեսնե՛լ կը ցանկայ .
Կարծես դարձ'ր, դարձ'ր եղար բացակայ .
Ձիս անձկայրեաց ու կարօտի քողոցիդ :

Ի՛նչ կը տեսնեմ . ան պատմութեան հագեր է՝
Երկնապարզեւ ու նորքակեղծ ու ձերմակ,
Առանց կարի, ձիւնեկ հիւստած, նոր համակ .
Եւ ա՛յ զերծ է ցուրտի, պաղի հոգեւէ :

Վերջապա ե. ժամը ջրհաղ հրդեհի.
Բայց այդ հրդեհն բոլ երկինքի հիր դեմքին
Նշանն է թ'ի շառագնումի տարփագին.
Երկինք — երկիր եւ սիրահար — սիրունի :

Անոնք զիրար արդ կը դիտեն անարգել
Ու համարձակ ու ժրպատեմ. խայսագին.
Ո՛հ, ջափ չը կայ անոնց սիրոյն, խայսանքին .
Հոգիս այսօր կ'ուզէ զանոնք ջրնծերգել :

Ո՛վ մայր-երկիր, առանցստան բազմաթիւ
Գիրգ կեանքերու, եւ անոնցմով այժմ յրդի,
Բե՛զ կը դառնան անա մեկանց շացողի
Մեր քաց աջեր ու մեր յոյսեր՝ ցայգ ու Տիւ :

Ուստի պահե՛ դուն ապանով, անրապինդ
Քեզ յանձնըռած բոլոր սերմեր կենսունակ.
Առոյգ՝ մեզ տուր երբ ցայ յարմար ժամանակ.
Երկինքի հետ պրտակ մեր յոյսն ու խիւնդ :

ԵՐԱԽՏԱԳԷՏԻ ՀԾԾԻՒՆՆԵՐ

Հայտնէր Դեժ Բարերար
Mr. Leopold Favreին

Քաջակրով, աննոռաց, ծերունագարդ Բարերա՛ր,
Ինձ բաղրակից, համագգի, երախտագէտ, շարիշար,
Բազմաթիւ հա՛յ որերու, եղբայրներուս՝ սիրասուն՝
Կողմէ կուգամ մըրմընջել անկեղծ սիրով մը օծուն
Հիացումի այս հըծծիւն :

Արպեաններու երկնաքերձ վիս կասարներն ջրնծունակ,
Դըրած յաւեհ ձիւնահիւս ու փառաշող զարգանակ,
Կը հաւքառուին մէտափս անպերու հետ յուսալիր.
Այդ շեռներու ծիծաղիտ տոռոսէն ծաղկածիր՝

Զերդ հայր, դուն մեզ դիտեցիր . . . :

Տեսար հեռո՛ւն, ալեւոր Արարատի կողերէն
Զիւնհալին պիս ցայնայնի հոսող արիւնն ողիսօրէն.
Եւ հայրենի Ժընեվիի կապուտագեղն այն Լեւան՝
Իբր հայելի՝ ցոյացուց, քերաւ աջիկ յանդիման

Մեր խորո՛ւնի ցաւն անասմանն :

Ծերուկ Եփրատն ախնածիր, Վանի շիճին սողներ,
Շուրջն Իրիսի մըշտանու, հիր Աշիսի մօտ անկեր,
Ծայրէ ի ծայր եզերող հե՛ք Սիւնուն ալ սրբալագ՝
Հայ փոքրիկներն անհամար՝ խառն ու լլփուած, գերդ աւագ.
Տեսար որո՛շ, համապագ :

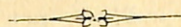
Անգրքորիւնն անպատիւ երբ կը բերէր երեսն
Թախառայած որբերու ջիւրստեւիչ կարասան,
Թող, անբոցայ, ապիրս Եւրոպայի մէկ անկիւն,
Բիշերու հէտ, հա՛յր, մեր Յա՛ւր քափանցեց քո՛ւ հոգուն
Մինչ խորհէր քափուն:

Կեանքի շողիւն, գերդ փարոս, դէպի քրջուտն գոթ ցոյաց,
Զոր դադրեցուց ջրվիժող այնքան արցունք, այնքան լաց:
Հեղեկիդ դրախտին ազատաւոր դո՛ւն զաւակ,
Շրնորհապարս ըղաղ քեզ, Արհաւիրքի նըշաւակ
Որբերուս պարսկն է աւագ.

Եղար հրեշտակ զըրուքեան. հովանիդ ներքեւ մենք,
Որբութիւննիս քեքեցած, մեր քախտեղցն ալ կը մեղմենք:
Լիաշուրթն մաղքանքով քեզ տարիներ ցանկացող
Որբերս քեզի կանգնած ենք մեր սիրտին մէջ մի կոթող
Արտաւարտութիւն, սիրացող:

Ա՛յ ասիկ վերջ քեզ ունինք զըրացողի մի տպար,
Դուն որ որբերն սիրեցիր, կարեկցօրէն, հայրաբար.
Օրինակիդ հետեւիդ մենք ուխտած ենք ա՛յ յօծար,
Ընթանալով քու պարզած վեհ ուղիդ այն դրժուար.
Սիրել խեղճերն ու քրջուտ:

Պիտի երթանք անկրհաս ու անդեղեղ, կամովին՝
Հո՛ւն, ուր անմեղ արցունքներ յո՛ւրդ, անխնայ կը քափուին,
Օգնել է մեր նըպասակ, խոցերն ըրած առաքուր,
Նըխրել մեր ուժն ու միտք, դրաւն ու կեանք երկնասուր,
Գոռին հէտ միջո՛ւ առած Թուր:

Լ Ե Ր Է

(Սիրերգ)

Հանգրուանի մը քաղձով, խոնջ հոգիիս հէտ կ'երթամ
Տառապանքի անփոփոխ, ժեռուտ հաւքէն ուղղակի,
Զոր կ'եղերէն ցուրտ Վարա՛նք, Թախի՛ծ, Հանձնոյ՞ք ու Տարսաւ:

Երագներուս քաջասքին վրայ կ'իջնէ հեծփի ձիւն,
Որուն տակէ ձիւն—ծաղիկ մը ըսպիտակ կը ծաղկի,
Շրջափայրին դրիւքով քարմ, ըղձախար իր հըծծիւն...:

Լեքի մօտ հանգեցի՛, յոգանքի վերջ, պահ մը գեթ.
Յորձիւն յանձնած Յաւերու, Մըղձաւանջի այս շաղաղ...:
Դիշերու դարձ անցեր է... Մոռացօղիս չը կա՛յ Դէտ...:

★ ★

Ա՛, գեղունի՛, իմ Լեքիս քու այդ Տեսիլդ է ողորդ,
Որուն առջեւ մութ խոհեք, Յոյգքիս կ'ըլլամ գերծ, խաղա՛ղ.
Վերցնեմք մէկ վայրկեան անտարբերի քու այդ փող...:

Բոպէ մը, ո՛հ, կեցի՛ր հոս, քո տուն վագֆիդ մեջ վրձնիս.
Հետապընդումս ե պարսպ, քանգի անվո՛յք՝ կը փախչի՛ս.
Մինչ կը տեսնամ ունկընդիւր ըղբայ սիրվարդ մըրմունջի՛դ . . . :

Յախըշտակուած դիտէի՛ երկու աչքերդ, ակեր գոյգ .
Ու մագերուդ հեշտօ՛ր ծըփսնիկ հընցե՛ր ակսնցիս .
Հիսնիս մեջ՝ ես յայնժամ կը մոռնայի Վիշ, Պարսի . . . :

Նայումսիդ նայ նեկտարէն ծրծե՛ր Սիրոյս խօ՛շ քիթեւ ,
Ու իմ սիրտիս փոխանցե՛ր քո քորք սիրոյդ փաղի փոշին .
Ծարաւանի՛ւծ , անձկայրեւ՛ց՝ ա՛հ, ըսպասե՛մ պիտի դեռ՝

Հանգըրումնի մը քաղձով, երբ ոյժերս ալ կը մաշի՛ն . . . :

ԹԱԲԳ-ՄԱՆԱԾՈՅ ՔԵՐԹՈՒՄՆԵՐ

ՔԵՐԹՈՂՆ ԵՒ ԻՐ ԵՐԳԵՐԸ

(Longfellow)

Ի՛նչպէս քրոջունի՛ք զարնան ասեմ
Ուրիկ՝ կուգան, չենի՛ գիտեր,
Երեկոյին ձուք կապոյտէն
Ի՛նչպէս կուգան վառ ասդեր,

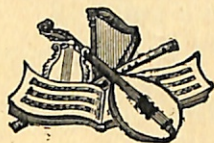
Ի՛նչպէս անպէ՛ն կուգայ անձրեւ,
Ու գետնէն ջինջ վրտակ,
Լուռի՛ն մեջէ քունդ կամ քեթեւ
Զայն մը ընդոս ու յըսակ,

Ի՛նչպէս որքին կուգայ խաղող,
Ծառին պրտոյ գովագին,
Ի՛նչպէս սօսին կուգայ սլողիս,
Ու հոսանքն ալ ծովափին,

Ի՛նչպէս կուգան ծովափին վրան
Առագաստե՛րը նաւին,
Ի՛նչպէս փաղցրիկ ժրպիտներն աւն
Շուրթերու վրայ կ'երեւին,

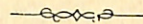
Բանաստեղծին երգերն ամեն
Ա՛յնպէս կուգան՝ այն անհուն,
Լայն, միզապատ պետութենին
Անձանօթին անակուն:

Ի՛ր են, ի՛ր չեն շաղերն անբաւ
Զորս ան կ'երգէ՛ յարատեւ,
Պատիւ, գովեստ, փառք ու հաւերաւ
Ի՛ր են, ի՛ր չեն արդարեւ:

ԿԱՆԻՆ ԱՇԵԱՆ ՄԷՋ

(C. C. Tracy)

Օղբ պաղ ե. դաշտերը գո՛րչ՝ կը պստկին,
Ու նըւաղիտս տեսք մը ունի վառ արփին.
Տերեւներս ալ մեկիկ մեկիկ կը քափին,
Մինչ կը փրցեն աշնան հովեր ջրհագին.
Ճիւղերըս ալ իրենց տերեւ-պերճանիքն
Թե՛եւ զըրկուած՝ տակայն իմ մօտ կը հըսկեն,
Մըղեղով միշտ անվեհերի գոռ գուպար
Զըմրան օղին, հովերուն դեմ փայրապար:
Փոքորիկին ու բիւրս քաղցի հարուածին
Ես դեմ դըրի տարիներով, առանձին.
Ու դեռ կը զգամ իմ կաղնիի շանջիս տակ
Վախին վրայ տարած իմ մեծ յաղթանակ:
Զըմրան ըստուար ձիւնէն յետոյ ապաքին
Հին թռչուններն դարձեալ պիտի համերգեն.
Իսկ մարմանդներն այս՝ ցօղանած գով ու գեջ՝
Կը իրանան անբաւ տաքով գիրիկն մեջ:
Այո՛, մեկտեղ պիտի երգեն վերքսին
Այն թռչուններն որ անցեալին երգեցին:

Յանախ սեսայ աշունը ձոխ ու քերի՝
 Ձեռքը խուճեր՝ երբոր մեղմիս կը ձեպեր
 Ոսքիս մօտեն, ուր կը կենան սարուքեր,
 Գօս սերեւներ, որոնց ակնարկս կը փարի.
 Նաեւ սեսայ զարնան գունեղ ծաղիկներ,
 Գեղնասարած, անփառունակ, աներեր:
 Ես դիսած եմ՝ զըշխուս վրայէ մերք ընդ մերք
 Թըռչուններու հեռախրհիւ, զըռարք երբ
 Դեպի ցերմին անաւայցնի երկիրներ:
 Իմ մեջ կայ դեռ կեանք մը հռժկու. անվեներ,
 Որ չի վախճար ո՛չ ձկնեղեն այս դաժան,
 Ո՛չ իր ձիւնեղեն. ո՛չ իր ցուրտէն անքաժան:
 Եղանակներ կը յաջորդեն շարունակ,
 Սակայն յոյսի բիւր բողբոջներ շնչօքսի սակ
 Խաղաղութեան փունը ունին անարգել,
 Որոնք պիտի բողբուն իրենց ապաստան
 Երբ բըռչուններ երաւ երաւ մեզ այց սան,
 Ու զան այստեղ դարձեալ ցընծուն համերգել:
 Իսկ՝ անձրեւոտ ու ցօղաքուրմ, զով՝ մարգեր
 Ծաղիկ անրան զոց գիրկին մեջ են պառկեր:

ՍԻՐՈՅ ԹԱՂՈՒՄԸ

(William Cullen Bryant)

Դպրոցակից բարեկամս՝ ԿԱՐՊԵՍԻՆ

Երկու սեռացեայ, մասդաշ աղջիկներ՝
 Հանդարտ, հերարձակ, համակուած առգո՛ւ՛
 Միասին նըստան գեղատի մը փով.
 Գեղեցիկ էին. բայց մին ջըժգոյն էր:

Ծաղիկներ քերե՛ք, երգեցին անոնք,
 Թարմ ու անամուն ծաղիկներ փափուկ,
 Նորածիլ ուսե՛ր, վա՛րդ, իրօք՝ւմ, յափրո՛ւկ...
 Ծածկեցե՛ք Սիրոյ դազաղը անոք:

Փակեցի՛ք Սիրոյ աչերն կաթոցին,
 Որ մահն երեւի մըրաւիկ նընան.
 Ու դե՛ք խաչածեւ— հանգիստի նըշան—
 Մոկեղեն ձեռքերն վըրան իր կուրծքին:

Զայն հո՛ն քաղեցիք, ուր աստղածաղիկ
 Ու մանուշակներ կ'եղերեն վըսակ,
 Եւ կապուսիկներ՝ անաւայ երկնից սակ՝
 Դարուն ու անառ կ'երգեն խաղաղիկ:

Մինչ կը քաղեմ գայն, որե՛ք մօս անոր,
Եւեւերն իր պարսպ, իր քուղցած աղեղ,
Որտորի պահուն ապին շուրջ անկեղ
Կապած մեւաքսե ժապաւեւը նոր:

Բայց մեկն ընդ երկար պիտի լանք, ողբանք,
Որոնեղով իր ժըպիսն ու հաւքոյր,
Փոքրիկ ոսկերան դովիւնները քիւր,
Անուշ կընձիւններն, իր քաղցր քոթովանք,

Իր լուրջ նայումներն ջիւն, վեհ ու քարի,
Իր աշուկներուն վերջին շողն բեկբեկ.
Բոլոր այս քաներ չեմք մոռնար երբեք,
Մինչեւ որ տաքեն արցունքնիս դարբի...:

Հող պիտի դառնան աղեղ, ժապաւեւ,
Պիտի ժանգոսին եւեւերն ալ քիչ քիչ.
Յիշատակ մը լոյ ու անուն մ'անջինք
Պիտի քողոս հոս Սերն իր ետեւէն:

Իր եւն ազնիւ մասն, սակայն, իբր գերի՝
Այս նեղ փոսին մեջ պիտի չը մընայ.
Ան՝ զոր մարդերէն կը ծածկենք հիւսս
Մոք գեթիկին քակ, պիտի վերապրի:

Ան պիտի ճեղքի այս փոսն ու խոթեր,
Եւ ազնւադիւն ու լոյսի հանգոյն,
Պիտի բընակի՝ փառքի մեջ կանգուն,
Վերը, Աստուծոյ քեփին առններ...:

ԼԱՅՈՂ ՃԻԻԼԻԱՅԻՆ

(Thomas Moore)

Երբ հոգն ե պատճառ արցունքիս մաքուր,
Անդորրոյ կը խոռովե աղեւ մը օսար,
Հացոյ գեղունի՛ւ. յայնժամ գիրկս եկուր,
Եւ ես պիտի տամ շաշոնքիդ դադար:

Բայց երբ որ վախերն Անձ'ոս Տեսիլի,
Ու վիշն Երազի սիրելոյ դող հանեն՝
Արցունքիդ մեջէն Գեղը կը ծաղկի՝ . . .
Ուսի քո՛ղ որ ան կաթի՛ յուրօրէն . . . :

ԵՐԱԶ ՄԸ

(Thomas Moore)

Ինծի քրեցաւ քե սիրս կը հասնի
Կուպիդոնի վառ խորանին մեջ տաք,
Որ քու սիրելոյ աղ առաւ ու գաղտնի
Ի միկիս ան՛չս մօս գետեղեց շիտակ:

Ու սիրելոյ տեսայ որ կը հաչեր ցանգ,
Նըման արեւէն հաղոյ ստոյղին.
Եւ երբ ըզգացին նոյն ջերմին տարօրանք,
Երկուքիս սիրեւ մեկ սիրս կազմեցին . . . :

Հ Ն Չ Ե Ա Կ

(Փորձուկալերէնէ)

Գիշերն է մն'ւր. խի՛՛ս անպերու մէկ խորշին
Հիւանդ լուսնի ցոյ՛ մը աղօս կը մաղուի.
Անեղագոյ, հո՛ծ կոնա՛յներ կասաղի,
Փըրփըրադեզ՝ դէպի ծովափ կը խուժեն:

Ծովն ալեծո՛ւսի. քո՛ւն է ամեն նաւասի.
Հոնք կ'ոռնայ . . . ու կը խորհի՛ւն եւ յուսո՛ւ՝
Անգուզալան, սիրո՛ւն Լորսս, քո՛ւ վրադ.
Որո՞ւ արդեօք դիմքդ հիմա կը ժրպփ:

Մի՛նչ կուշայի՝ անմըխիքս ու ջրժգոյն,
Եփս դարձայ, ինչայ Լորսս՝ ջրնծունակ,
Անեսաբեր զըսարքունի մը հանգոյն . . . :

Նէ քեքեւոսն ընդոս ցափեց իմ նաւակ.
Ու անդեցեցի՛մ մեկ Թալօի շէղջ հոսանք . . .
Չէի վայրա՛ծ ջրնաղ գիշե՛ր մը՝ ասա՛նկ . . . :

ՀԻՒՍԻՍԻ ՀԷԲԵԱԹ

(Uhland)

Աղուոր աղջիկ մը սիրուն
Ովիեանին մօտ շայնածիր,
Նեսած կարքն իր՝ ձուկերուն
Անցնի կը դիտէ՝ անձանձիր:

Հիւր գոհարով մասանի
Մը կը փայլի ձեռքին վրայ.
Կեռիկ կ'անցնէ նէ զանի,
Ովիեանին մէջ քող կուտայ:

Ու ջուրէն դու՛րս կ'երկարի
Փըղոսրէ ձեռք մը անցնի.
Մասին վրայ ինչ կը փառի . . .
Հո՛ն է ոսկի մասանին:

Ու սանդուխէ մ'ոսկեղեն՝
Ու ջուրին մէջ կը ծըփայ,
Իսկոյն կ'երկէ յասակէն
Առո՛յգ, կըտի՛ճ մի Ըսպայ:

Կոյսը՝ գունաս, անաքէկ,
«Նէտէ՛ մասնին — կը խօսի—,
«Դուն ուզածս չես, ո՛չ, երբե՛ք.
«Խընդրեմ, քո՛ղ գիւ մեկուսի:»

— «Աղջի՛կ, քո ալն ոսկի խայծ,
«Ո՛չ, ձուկերուն չէր նետուած.
«Ի՛նչ է այլեւս մասնին աւ
«Դո՛ւն ալ պի՛տք է ի՛նչս ըրաս:»

ՀՄԱՅՈՂԸ

(Ralph Waldo Emerson)

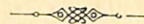
Մարդուն սիրտի խորին մեջ կը բընակի մի փերքոյ,
Որ կը պատկերէ իր ամբողջ կեանքի վերջը՝ զիւր զիւր.
Ամէն աչի կը սրբակէ Գոյնեան, Բոյրեան, Հընայեան.
Հետաքրքիր մանուկն ալ գոյցով կ'ընէ ապագան
Հեշտ սիրտաւ ծաղիկի ու պատեանի, կարասի.
Վառ. վիպական գոյներով գիրգ այտերուն կը հըսի.
Պատմութիւններ կը խաւարեն մե'կ լայնածիփ մեջ շրջել.
Ու մարգերուն ու շիւնի եւ սաստիկուն կուտայ գեղ:
Ծովին բացեն կը դիտեն անհուն բոցե'րը լերան.
Եւ երբ բանան տոբիկներ իրենց գոյսիկ, լուրք բերան
Յայնժամ ա'ն է որ կ'երգէ . . . : Ու ան լսէր սարեկին
Կը նըկարէ ծիածան, փառփառ բերեան բոցագին:
Կոյսին սիրտին մեջ բախուն, մասադաւի Շեյքըսպիր
Լըծփար զոյան Բուեռն մը կը շինէ սարկալի,
Առաջինի վեհ կեանքին պարզած վարձե'րը բազում
Վըտեմ, ազնիւ գործերն'ը կու տայ յորդո'ր, համոզո'ւմ:

ԱՄՐԱՆ ՎԵՐՋԻ ՎԱՐԴԸ

(Ազատ Թարգմ.)

(Thomas Moore)

Ամբողջ վերջի
Վարդը հունա'կ
Կը բողբոջի՝
Լըբա՛ծ, միմա'կ:

Չորցա՛ն, գաջի՛ն
Իր ընկերներ,
Ինք առանձին
Կը կենայ դեռ.

Դրացի ծաղիկ
Չըկայ իր հետ,
Կա՛մ իր մօտիկ
Կոկո՛ն մը գեթ,

Որ իրեն տայ
Ոյժ, քարմուքիւն.
Բովը ներկայ՝
Դիտէ արքուն . . . :

Չը պիտէ՛ բողբոջ
Քեզ մեկուսի,
Այսպէս զրոյսմ,
Որ կեանքի խոշոր.

Այդ եւս չըկան
Քեզ քարեկամ
Ու ազգական,
Մե'կ հաս անգամ.

Քանի որ արդ
Կը իրանան
Անոնք հանդարտ
Ու միաբան,

Դո՛ւն ալ փութով
Ննչե՛ հոս . . . միջ . . .
Լո՛ւն, անկորդով,
Անոնց մօտ միջ . . . :

Թաւմ, ցողանած
Տերեւների հիւ
Չեոխոխ՝ կանաց՝
Կ'ընեմ ցանցիւր

Անկողնիկն
Վրայ շիսակ,
Ուր կը պսակիկն
Գօս, անգիսակ,

Մեռած, անքոր
Ընկերների հիւ.
Տո՛ւր այժմ համքոր
Անոնց դեմքին . . . :

Պսակ՝ ե դո՛ւն ալ .
Քեացի՛ր խաղա՛ղ . . .
Միևակ մընալ
Դըժուար ե . . . ա՛խ . . . :

Ես ալ թեզի
Պիս՝ հետեւիմ
Երբ բաժնըի
Իմ մըտերիմ :

Սիրոյ պայծառ
Շրջանակին
Գոհարներ վառ
Երբ որ բախին .

Անկեղծ սիրեր
Պարզ, ճշմարիտ .
Չեն բարախեր
Երբ որ չորս դիպ .

Երբ սուրայ վե՛ր
Սիրոյ հոգին
Այն անձնըւեր
Ու կարոզին .

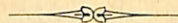
Ո՞վ կըրնայ ա՛լ
Բոլորովին
Միևակ կեանալ
Հոս ցախախին . . .

Ա՛լ ինձ համար
Չ'արժեր ապրիլ
Այս չո՛ր աշխարհ
Տըխրասեալի :

ՉԻՒՆԷ ԻԱՉԷ

(Longfellow)

Երկա՛ր ու լուռ գիշերին մեջ, դեմք մ'ազնիւ, լուրջ —
Դեմք մեկին, վաղուց մեռած — պատէն շիսա՛կ
Ինձ կը նայի. ու իմ լաւբարս իր գըլխուն շուրջ
Տըժգոյն լոյսով կը հիւսեմ մի լուսապրակ :

Անքի՛ծ հոգի. այս սենեկին մեջ մեռաւ աւն.
Գիտէ՞րու մեջ կեանք մը չը կայ իր կեանքին պէս.
Իբր նահաւսակ՝ դիմեց բուն իսկ իր հանգրոնուն.
Անցաւ գընաց աւն կըրակի ճամբայէն վիւ :

Արեւմտե՛սի մեջ կ'երեւայ շեռ մ'երկնաքերձ,
Որ արեւին դեմ կը պարզե, բարձ, անաւեր
Խաչ մը ձիւնէ, իր ձորերուն մեջեղ անկոխ :

Երևան խաչ մ'ալ, դեռ անպիտիւի, իմ կործնիս մեծ
Ես կը կըրեմ, եկող մեռած օրէն իսկեր,
Տաւնոյք տաւնուն իմ կեանքիս մեջ յարապիտիս .

ԳԵՂԱՌՒԿ ԱՂԱՋԻԿ . . .

(William Cullen Bryant)

Զըքնադ, գեղջուկ աղբիկ կայսառ,
Օրրանդ եղաւ անկոխ անսառ.
Կանանց ճիւղեր, երկինք կապոյս
Նախ դիպեցան քու աչերունդ:

Քու յածումներդ, մանկական խաղ
Տեսաւ անայքն յո՛կ այդ խաղադ.
Եւ բնավայրին գեղը անանց
Դեմքիդ, սիրտիդ և փոխանցում:

Ապառաւիժն, ծառերուն խիս
Վերջապոյն և մերձ զանգուրիդ.
Ճաւքան՝ մեջեմ մարգին ժրպսուն՝
Հիւսող հոտին փայլն ունիս դուն:

Քու զոյգ աչերդ վրձակներ են.
Երկինքն անբողջ պայծառօրէն
Կը տեսնուի անուն յաւեհ
Վըճիտ խորքին մեջ արիւսահե:

Թարթիչներդ ալ, իբրեւ տունիկեր,
Հոն կը դիտեն իրենց պատկեր,
Ուր կը ցոյց անունց հաւասկ
Մասա՛դ, առո՛յգ, միստեսա՛կ:

Կոյս անսառնէ շա՛տ աւելի
Անմեղ և կո՛ւրծփը պիտաւի.
Այդ անայքին օղը հաւքուն
Լեցընող սուրբ Անդորուն ես դուն:

ՆՈՒԱԳ

(Ralph Waldo Emerson)

Ուր ալ երբաւ, իրմբովին կաւ առանձին,
Ես կը շրտեմ որո՛շ նշուագ մ'երկնածին,
Ու ինձ կուտայ շեշտ արձագանգն անխորհր-
Նոր բաներուն, եւ հիմներուն իսկ պատիր.
Գեղեցիկին ու ճղգեղին ալ մեջե
Զըւարթարար երգ մը յաւեհ կը հրնչէ:

Չէ թէ միս՛յն հրաշագան վարդերուն
Կաւ՝ քոյունի գեղգեղին մեջ պատարուն,
Չէ թէ լոկ հո՛ն, ուր կը շողայ ծիածան,
Կաւ՝ կանաչի երգերուն մեջ նորբաձայն,
Հապա մըթին, ցած իրերուն մեջ նստէ
Բա՛ն մը կայ որ կ'երգէ՝ անդո՛ւղ արդաւ եւ:

Չէ թէ միս՛յն սասդերուն մեջ հեռակայ,
Կաւ՝ ծաղիկին կոկոնին մեջ յո՛կ երգ կայ.
Չէ թէ միայն կարմրաքանցին բօներուն,
Կաւ՝ աղեղին, կաւ՝ ճրպոսին մեջ սիրուն,
Հապա՛ սիկին ու դիտին մե՛ջը նստէ
Բա՛ն մը կայ որ կ'երգէ՝ անդո՛ւղ արդարեւ:

ԱՐԳՈՒՆՔՆԵՐՈՒ ԳՐԱԾԵՐ

(N . Müller)

Բաղդակից բարեկամիս՝ Լ. Կ. ԼՈՒՍԻԿԵԱՆԻ

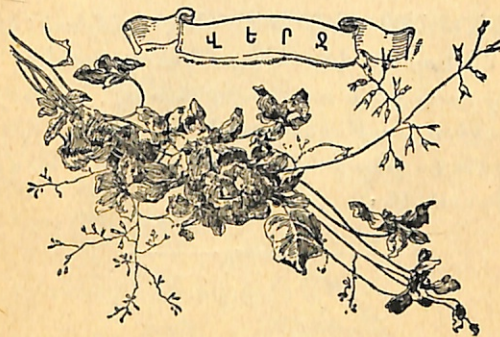
Արցունքներու Գեշին եզերք՝ ցայց ու ինչ
Կ'աճին շաղկապն դառնաւ եւ ուռնակներ բազմաթիւ.
Կը յիշեցնեն անոնց ճիւղերն ու սօսաթի
Խեղաթորոյս, յուսաս կանանց կախ գըլուխներն հերաքաթի:

Արցունքի Գեշն՝ հառաչանքով մը յարաւել, ջրխումնի՝
Մինչ կ'անցնին,
Հանդիպակաց ապառաժներն ալ կ'երկարեն ողբերգ մը խոնջ,
Ափը Գեշին՝ յանրընթաց՝ [վայրենի՝ . . . :
Լոկ օշինդըր եւ մըշիկ են եզերած . . .
Այդ վայրին մէջ լուռ, անայի՛, շայնածի՛ր,
Մեկ ծաղիկ իսկ չ'երեւիր . . .

Ու մըշակոյի կը դիտեմ . . .
Յանկարձ կուգայ առոյգ ջրոյ մ'արեգդիւ.
Կը մըխըրճի այդ մըշահոս ջուրերուն ծոցն միգապաս,
Եւ կ'ոռոգէ արեգոյ երկիրն անապաս . . .
Ու անա՛
Հողը՝ ուրախ՝ բազմապատիկ բողբոջներով կը խայտալ . . .

Եւ ուր տեղ որ կը քաթի՛
Միտք մաքուր արցունքը ջիւղ, սասաթի,
Հոն կը ծաղիկն փարիստ փարիտ լորնձիւղ.
Եւ հ'ոն՝ ուր որ բարեկամի արցունքներով վըճի՛ս, բո՛ւիս՝
Հողն է խոնա՛ւ ու սաւն՛ւկ՝
Կը իերծըլին երկնակապոյս մանիշակներ, անհոռուկ,
Եւ ցօղի պէս յուսողո՛ղ՝
Կը շողշողան սարափներով քա՛ւով. լորն՛գ . . . :

Ու վըշահար սրգաւորի հոգիներ.
Որոնց արցունքն է ցամեք,
Հեշտ, մեղմալար՝ սասանելով՝ յուր հոսանքն, գերք կարապ՝
Դեպի Գեշաթին Արցունքներու ալժմ կը դիտեն՝ սիրասա՛րի . . . :
Հոն, անհն սիրտ, լեցուն սիրով մը ցերեմն,
Կը միանայ իր սիրածին, մըշերմին. [գեղին,]
Ու ծա՛յր կուտայ գըրկախառնում մ'անվերջ, յուզուն հո-
Ու կը հասնի ըղձակք իր լուռին.
Եւ եզերին իր բընակիչներն խընդապասար կը դիտե՛
Ա՛յ երջանիկ յաւերժօրէն, գերձ վիշտ . . . :

**ԲԱՅԱՏՐՈՒԹԻՒՆ
ԴԻՅԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒ**

Աստուկե .— Դուստր երկրորի եւ Գիշերի . ունէր մահա-
ռիթ մկրատ մը , որով կեանքի թելը կը կտրէր :
Լաֆեզիս .— Քոյր Ատրոպէի . առաջին խնամակալ մարդ-
կային ծնունդի . կեանքի օրերը կը մանէր :
Կուպիս , Կուպիդոն կամ Երոս .— Արէսի որդին , Աստղի-
կէն ծնած . նախապէս ունէր հացիէ աղեղ եւ
նոճիէ նետեր . յետոյ շինեց ոսկիէ աղեղ եւ կա-
պարճ ու ստացաւ ծիրանի , կապոյտ եւ ոսկեգոյն
թեւեր : Սիրոյ աստուածներէն :
Մեդարակե .— Ինը Մուսաներէն մէկը . Դշխոյ ողբերգու-
թեան , մէկ ձեռքը պսակ իսկ միւսը դաշոյն
բռնած :
Դրիսպներ .— Անտառներու յաւերժահարսեր :
Լեքե .— Մուսցոնքի Գեար , Եգիւսեան դաշտին մէջ :

ԿԱՐԵՒՈՐ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

ԹԱՐԳՄԱՆԱԾՈՅ ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐԷՆ Հնչեակ (էջ 40) ,
Հիւսիսի Հեֆեաթ (էջ 41) եւ Արցունքներու Դրախտը (էջ 48)
վերնագիրը կրող երեք ոտանաւորներն ալ , որոնցմէ առա-
ջինին բնագիրը փորթուկալերէն իսկ վերջի երկուքինը
գերմաներէն է , բոլոր միւսներուն պէս , անգլիերէնէ
թարգմանուած են :

ԽՈՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՅԱՆԿԸ

Բարեկամի Զայն	էջ 5
Իմ Թորովանքներս	7
Երկու Քնար	10
Նորակերտ Զուքակը	11
Կարօք	12
Սրեմածին Այգը	13
Յիւսասկ մը	17
Այգերգ	18
Գուքին Զայն	20
(Marie Zenger)ին	
Լուսնակին հետ	24
Սիրերգ	26
Զմբան վերջալոյսին Դեմ . . .	27
Երախագետի Հծծիւններ	29
Լեքե	31
Քերթողն եւ իր Երգերը	33
Կաղնին Աւան մէջ	35
Սիրոյ Թաղումը	37
Լացող ձիւլիային	39
Երազ մը	39
Հնչեակ	40
Հիւսիսի Հեֆեաթ	41
Հմայողը	42
Ամբան վերջի վարդը	43
Զիւնէ Խաչը	45
Գեղջուկ Աղջիկ . . .	46
Նուագ	47
Արցունքներու Դրախտ	48

16627

ՇՆՈՐՀԱՆՈՒԹ

Իմ սրագին շնորհակալություններս կը յայնեմ բոլոր
այն բարեկամներու եւ ծանօթներու, որոնք, իրենց հա-
մակրանքին եւ գնահատումին իբր ցայտուն եւ գործնական
ապացոյց, կանխաւ բաժանորդագրուելով ֆերբուսներու
այս հասորիկիս, իմ առաջին ֆալետու մեջ ինծի ֆաջա-
լեր հանգիսացան :

2013

Գին 100 փռյ.

9-10